

دانشگاه پیام نور
دانشکده علوم انسانی
گروه زبان شناسی و زبانهای خارجی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته زبانشناسی همگانی

عنوان پایان نامه:

مطالعه میزان همبستگی مقوله نام و خود پنداره
در دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز تهران

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر بهمن زندی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر علیرضا آقاییوسفی

نگارش:

محمد رضا کشاورز فرد

شهریور ۱۳۸۸

فهرست مطالب

i	فصل اول - طرح پیشنهادی تحقیق
ii	۱- بیان مسئله
iii	۲- ضرورت تحقیق
iii	۳- اهداف تحقیق
iv	۴- سئوالات تحقیق
iv	۵- فرضیات تحقیق
iv	۶- روش تحقیق
v	۷- شیوه گردآوری اطلاعات
v	۸- جامعه آماری
v	۹- حجم نمونه
v	۱۰- محدودیت‌های تحقیق
vi	۱۱- تعریف کلید واژه‌ها
۱	فصل دوم - پیشینه تحقیق
۲	مقدمه
۵	بخش اول: تحقیقات در خارج از ایران
۵	۲-۱-۱- مقدمه
۵	۲-۱-۲- نام در زبان‌شناسی
۸	۲-۱-۳- طبقات نامها
۸	۲-۱-۴- تأثیر اولین برداشت
۱۲	۲-۱-۵- محتوای معنایی نام اشخاص
۱۶	۲-۱-۶- تحقیقات فلورنسکی
۱۹	۲-۱-۷- تحقیقات انسان‌شناختی در خصوص نام
۲۰	۲-۱-۸- نام و هویت
۲۳	۲-۱-۹- نام، تعلق و تمایز گروهی
۲۴	۲-۱-۱۰- نام‌های بی‌همتا (تک) و دلالت‌های آن
۲۵	۲-۱-۱۱- نام و ساخت خانواده و ازدواج
۲۸	۲-۱-۱۲- نام و تحولات فرهنگی اجتماعی
۳۲	۲-۱-۱۳- نام، پایگاه اجتماعی و طبقه
۳۳	۲-۱-۱۴- نام و نفوذ فرهنگی
۳۴	۲-۱-۱۵- انتخاب نام و مد

- ۳۴-۱-۱۶- نام و سلیقه (ذوق) اجتماعی -----
- ۳۵-۱-۱۷- کارهای متفرقه در خصوص نام -----
- ۳۷-۱-۱۸- مبحث معانی رمزی اعداد (Numerology) -----
- ۳۹-۱-۱۹- اصل ریاضی -----
- ۴۲- بخش دوم: تحقیقات در ایران -----
- ۴۲-۱-۲- مقدمه -----
- ۴۳-۲-۲- محبوبیت نامهای اسلامی و فارسی در ایران قبل و بعد از انقلاب اسلامی -----
- ۴۸-۲-۳- تحول نامگذاری کودکان تهرانی (۱۳۴۵-۱۳۷۵) -----
- ۵۲-۲-۴- انتخاب نام و طبقه اجتماعی -----
- ۵۶-۲-۵- انتخاب نام -----
- ۵۹-۲-۶- فضای معنایی نامها -----
- ۶۶-۲-۷- نتیجه گیری -----
- ۶۷- بخش سوم: خودپنداره و نظریات مرتبط -----
- ۶۷-۱-۳- خود و عزت نفس -----
- ۶۸-۲-۳- خود در حکم شیئی اجتماعی -----
- ۷۰-۳-۳- خودانگاره و سوگیری خودافزایی -----
- ۷۲-۳-۴- سرچشمه های عزت نفس -----
- ۷۶- فصل سوم: کلیات و روش تحقیق -----
- ۷۶- تعریف مسئله -----
- ۷۸- تعریف مفاهیم اصلی -----
- ۸۰- چارچوب نظری تحقیق در یک نگاه -----
- ۸۱- فصل چهارم: یافته ها و تحلیل تحقیق -----
- ۸۲-۱-۴- مشخصات جمعیت شناختی نمونه -----
- ۸۲-۱-۱-۴- مشخصات نمونه بر حسب جنسیت -----
- ۸۳-۲-۱-۴- مشخصات نمونه تحقیق بر حسب گروه اسمی -----
- ۸۴-۳-۱-۴- مشخصات نمونه تحقیق بر حسب تحصیلات پدر -----
- ۸۵-۴-۱-۴- مشخصات نمونه تحقیق بر حسب تحصیلات مادر -----
- ۸۶-۲-۴- تحلیل استنباطی -----
- ۸۶-۱-۲-۴- فرضیه اول: خودپنداره و نام هر شخص با یکدیگر مرتبط هستند -----
- ۸۸-۲-۲-۴- فرضیه دوم: جنسیت در تأثیر نام افراد در خودپنداره آنان دخیل است -----
- ۸۸-۳-۲-۴- فرضیه سوم: سواد والدین در تأثیر نام در خودپنداره افراد نقش دارد -----

۴-۲-۴- فرضیه چهارم: بین سبک فرزندپروری والدین گروههای اسمی مختلف تفاوت وجود دارد ۸۹

فصل پنجم: نتایج تحقیق ----- ۹۴

فرضیه ۱ ----- ۹۵

فرضیه ۲ ----- ۹۸

فرضیه ۳ ----- ۹۹

پیشنهادات ----- ۱۰۰

منابع ----- ۱۰۱

فصل اول

طرح پیشنهادی تحقیق

۱- بیان مسئله

نام به عنوان کلمه یا مجموعه‌ای از کلمات که هویت خاصی را در تمامیت‌اش نشان می‌دهد، بدون اینکه ضرورتاً به کیفیت ویژه‌ای از آن هویت اشاره کند، مقوله‌ای است که از دیدگاه‌های مختلف مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

اکثر مردم مایلند تا براساس اولین برخورد قضاوت کنند و اسامی اغلب چنین برداشتی را تحت تأثیر خود قرار می‌دهند لذا جای تعجب نیست اگر بگوییم که نام هر شخص در درک دیگران از وی مؤثر است.

از طرفی نام و نامگذاری و توجه ویژه به این مقوله شاید قدمتی به عمر انسان داشته باشد. از زمانی که انسان برای خواندن هم‌نوع خویش یا اشیاء اطراف و وسایل زندگی و رخداد‌های جاری خود بر آنها نامی واحد یا مجموعه‌ای از کلمات را به کار برد. از زمان افلاطون و فیثاغورث و حتی قبل از آن گرفته تا ظهور اسلام و پس از آن، تا امروز شاهد فرضیاتی درخصوص وجوه متفاوت فردی و اجتماعی نام؛ ارتباط‌های محتمل این پدیده با ابعاد شخصیتی، هویتی و حتی رفتاری و تأثیرگذاری نام بر ساختارهای ذهنی و شناختی یا تأثیرپذیری آن از متغیرهای گوناگون بوده و هستیم.

تأکید ویژه اسلام درخصوص انتخاب نام نیکو برای فرزندان می‌تواند تا حدی بر دقت و اهمیت موضوع اشاره داشته باشد. این تأکید و حساسیت خاص را در هر فرهنگ و ملیت به وضوح می‌توان مشاهده کرد به نحوی که تقریباً همه والدین در نامگذاری فرزندان خود دقتی شایان مبدول می‌دارند چرا که شاید ناخودآگاه به تأثیر احتمالی آن بر شخصیت و هویت فرزندان وقوف دارند.

اگر تمام آنچه گفته شد صحت داشته باشد و به راستی نام هر شخص در شخصیت و هویت وی تأثیرگذار باشد، مسلماً پدیده نام تأثیری بسزا در خودپنداره شخص - به عنوان بخشی بنیادین در شکل‌گیری شخصیت - نیز خواهد داشت و این دو مقوله می‌بایست در ارتباطی متقابل و تنگاتنگ با هم باشند لذا در تحقیق حاضر به صحت و سقم این ارتباط - ارتباط احتمالی بین نام و خودپنداره اشخاص - پرداخته خواهد شد.

به همان اندازه که این مسئله جالب است، این نکته نیز مهم است که نباید در تأثیر اسامی اغراق به خرج داد.

هیچکس تا به حال تحقیقی در مورد نامگذاری تصادفی کودکان در حجم عددی بالا انجام نداده است که این خود تنها روش علمی متقاعدکننده‌ای برای ارزیابی علت‌ها و معلول‌هاست.

۲- ضرورت تحقیق

از آنجا که تقریباً تمامی تلاش‌های علمی در راستای در کسب آسودگی و آرامش بشر انجام می‌شود، و در این میان مباحث روانشناختی از بنیادی‌ترین پژوهش‌های ساختاری در نیل به این هدف می‌باشد لذا پرداختن به مسائل درونی انسان و زوایای ذهنی و روحی وی می‌تواند به عنوان راهگشا در مسیر مذکور به حساب آید.

از سویی دیگر مقوله نام مقوله‌ای است که هر انسان به شکلی خاص از آن بهره می‌برد. گاه از نام خود لذت برده، مایه مباهات و افتخار و در نهایت موفقیت وی شده و گاه نه تنها از نام خود راضی نیست بلکه شاید بطور غیرمستقیم در ناکامی‌های وی دخیل باشد. یعنی یکی از عوامل احتمالی ناکامی یا موفقیت خویش - که ناشی از احساس ارزشمندی و رضایت از خود است (خودپنداره) - را در نام خود بجوید.

نام مقوله‌ای است زبانشناختی که ریشه در فرهنگ خانواده و اجتماع دارد و خودپنداره مقوله‌ای است روانشناختی که ریشه در ذهن و اندیشه فرد می‌دواند و بررسی ارتباط احتمالی این دو مقوله گذار نیست در آگاه ساختن افراد از گام‌های نخستین آنان در موفقیت یا ناکامی فردی و به تبع آن توفیقات یا شکست‌های اجتماعی که این نیز به نوبه خود در ساختن جامعه‌ای پویا و پایا و دارای عزت نفس قوی بی‌شک مؤثر است. جامعه‌ای با مشخصات فوق جامعه‌ای است ایده‌آل، متمدن و مقتدر.

مسلماً در چنین جامعه‌ای از ناهنجاریهایی چون بی‌ثباتی اجتماعی، تزلزل‌های شخصیتی، تقلیدهای کورکورانه و معضلاتی چون اعتیاد و بی‌اعتمادی نسبت به یکدیگر خبری نیست.

اینگونه تصورات ما را بر آن می‌دارد تا به مقوله نام که شاید به عنوان روزمره‌ترین رخداد فردی تلقی شود نگاهی عمیق‌تر ارائه دهیم.

۳- اهداف تحقیق

با عنایت به ضرورت تحقیق که در در سطور قبل گفته شد، بر آنیم تا با آگاهی دادن و هشیار کردن والدین و

جامعه، ایشان را از اهمیت نام منتخب برای فرزندان در سطح خانواده و گزینش اسامی و القاب مستعار برای دوستان و نزدیکان- که به نوعی بر آنها تأثیر گذاریم- در سطح اجتماعی، مطلع سازیم و در استفاده از این فرصت گامهای اولیه بالندگی و موفقیت را در فرد و جامعه پیروانیم و در نگاهی فراگیرتر جوانانی با خودپنداره قویتر و مثبت تر را به جامعه تحویل نماییم و اجتماعی بسازیم عاری از سرخوردگی، تزلزل شخصیت، بی هویتی و ...

۴- سؤالات تحقیق

ارائه مطالب بالا سؤالاتی به ذهن متبادر می سازد که در طبقه بندی و جمع بندی کلی، پرسش های زیر در تحقیق حاضر بررسی شده است:

۱- آیا نام هر فرد بر خود پنداره وی تأثیر گذار است؟

۲- آیا جنسیت در تأثیر نام بر خود پنداره افراد دخیل است؟

۳- آیا میزان سواد والدین در تأثیر نام بر خود پنداره افراد موثر است؟

۵- فرضیات تحقیق

در تحقیق پیش رو فرضیات زیر را به بحث گذاشته و به بررسی هر یک می پردازیم.

۱- خودپنداره و نام هر شخص با یکدیگر مرتبط هستند.

۲- جنسیت در تأثیر نام افراد بر خودپنداره آنان دخیل است.

۳- سواد والدین در تأثیر نام بر خودپنداره افراد نقش دارد.

۶- روش تحقیق

در انجام تحقیق از نوع روش تحقیق توصیفی از نوع پیمایشی استفاده خواهد شد. شیوه آمار توصیفی و آمار

استنباطی، تحلیل واریانس و تحلیل رگرسیون خطی چندخطی چندمتغیری و نرم افزار SPSS

۷- شیوه گردآوری اطلاعات

برای دستیابی به نتیجه ای منسجم و قابل اعتمادتر مقوله نامها بر حسب گروههای زیر طبقه بندی شده است:

۱. گروه نامهای ایرانی	۲. گروه نامهای اسلامی
۳. گروه نامهای طبیعی	۴. گروه نامهای خارجی

که این طبقه بندی در سئوالات پرسش نامه ای مورد استفاده قرار گرفته است. علاوه بر آن منابع زیر در تدوین و گردآوری اطلاعات بکار رفته است.

۱- مطالعات اینترنتی ، کتابخانه ای و اسنادی جهت گردآوری اطلاعات نظری و پیشینه تحقیق

۲- ساخت پرسشنامه محقق ساخته جهت نظرسنجی از آزمودنی ها(یک پرسشنامه خود پنداره و یک پرسشنامه شیوههای فرزند پروری)

۸- جامعه آماری

جامعه آماری دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه پیام نور مرکز تهران را شامل می شود.

۹- حجم نمونه

حجم نمونه شامل ۲۰۰ دانشجو (نیم تعداد مذکور پسر و نیم دختر) خواهد بود.

نمونه گیری خوشه ای از دانشجویان کارشناسی علوم انسانی (علوم انسانی ، علوم اجتماعی ، الهیات) علوم (علوم پایه و مهندسی) به صورت تصادفی صورت خواهد گرفت

۱۰- محدودیت های تحقیق

همانگونه که قبلاً اشاره شد در گردآوری اطلاعات، منابع اینترنتی، کتابخانه ای و اسنادی و پرسشنامه های استاندارد جهت نظرسنجی از آزمودنی ها استفاده و کمک گرفته شد. در این میان یافتن اطلاعات اینترنتی مرتبط با توجه به نبود مقاله یا مقالاتی در این باره، به مشکلاتی چند از قبیل ضعف در طبقه بندی اطلاعات در سایتها و

ترجمه‌های نارسا از زبانهای دیگر به انگلیسی یا ترجمه منابع اینترنتی به زبانهای غیرانگلیسی و فارسی می‌توان اشاره کرد.

در بررسی‌های کتابخانه‌ای و اسنادی، با وجود امکان استفاده از کتابخانه‌های بزرگ و نسبتاً غنی، باز هم یافتن مطلبی جدید و قابل ارجاع و استناد محدودیتهای شدیدی در پیش رو بود.

در بخش اجرای عملی تحقیق یعنی پرسش‌نامه‌ها، در مرحله نخست دانشجویان می‌بایست یک پرسش‌نامه را خود و با راهنمایی محقق پاسخ می‌گفتند و در مرحله بعد پرسش‌نامه‌های دیگر را با خود به منزل برده و والدین آنان به پرسش‌ها پاسخ می‌گفتند. در هر مرحله با محدودیت روبرو شدیم.

۱- مرحله نخست که توسط خود دانشجویان انجام می‌گرفت بعضاً از ارائه اطلاعات واقعی خودداری می‌کردند و یا از فاش شدن اطلاعات نزد دوستان دیگر هراس نشان می‌دادند.

۲- در مرحله دوم که مشکل‌ترین قسمت تحقیق به نظر می‌رسید، انتخاب دانشجویانی بود که والدین آنان در دسترس بوده، دانشجو توانایی راهنمایی کافی به والدین داشته و آنها نیز تمایل به پاسخگویی داشته باشند.

مسلماً تعداد چنین دانشجویانی یکی از محدودیت‌های جدی به شمار می‌رود. در برخی موارد که تعدادشان کم نیز نبود پس از یک هفته انتظار برای بازگرداندن پرسش‌نامه‌ها، دانشجویانی اظهار می‌کردند که پرسش‌نامه را گم کرده یا فراموش کرده‌اند که آنها را باز گردانند.

به همین دلیل حدود ۸۰۰ پرسش‌نامه توزیع شد اما به دلایل مذکور تنها حدود ۲۹۴ پرسش‌نامه باز گردانده شد و از آن میان نیز تعداد ۲۰۰ پرسش‌نامه که کامل‌ترین بود انتخاب و تحلیل بر روی آن انجام شد.

۱۱- تعریف کلید واژه‌ها

۱- **Name** : نام (name) به عنوان کلمه یا مجموعه‌ای از کلمات که هویت خاصی را در تمامیت‌اش نشان می‌دهد، بدون اینکه ضرورتاً به کیفیت ویژه‌ای از آن هویت اشاره کند، مقوله‌ای است که از دیدگاههای مختلف مورد بحث و بررسی قرار گرفته است (دایره‌المعارف بریتانیکا، صص ۶۰-۱۱۵۶).

۲- **Self-concept** (خودپنداره یا خودانگاره): خودپنداره (خودانگاره) عبارت است از آنچه درباره خود

می‌اندیشیم و عزت نفس یا ارزیابی مثبت یا منفی خود یعنی آنچه درباره خود احساس می‌کنیم (شافر، ۱۳۸۴).

۳- **Linguistics (زبان‌شناسی):** که همان مطالعه علمی زبان است. آن را علم زبان (Linguistic Science) و یا هنگامی که آواشناسی حوزه مطالعاتی جداگانه‌ای به حساب می‌آید علوم زبانی (Linguistic Sciences) هم می‌نامند (فرهنگ دایره‌المعارف زبان و زبان‌شناسی، ابراهیم چگنی، ۱۳۸۲).

۴- **Psychology (روان‌شناسی):** علم مطالعه رفتار انسان است. این کلمه از واژه یونانی "psycho" به معنای روان انسان گرفته شده است (درآمدی بر روان‌شناسی، مورفی، ۱۹۵۷).

۵- **Onomastics (نام‌شناسی):** یکی از شاخه‌های معنی‌شناسی که ریشه‌شناسی نامهای خاص را انجام می‌دهد آن را "Ontomology" - به همان معنی - هم می‌نامند. این کلمه از واژه یونانی "Onoma" (به معنی نام) گرفته شده است (فرهنگ دایره‌المعارف زبان و زبان‌شناسی، ابراهیم چگنی، ۱۳۸۲).

تعریف عملیاتی تحقیق

با توجه به پرسش‌نامه‌های گردآوری شده از دانشجویان خواسته شد تا با استفاده از راهنمایی‌های گفته شده به پرسش‌نامه‌ها با دقت و صحت کامل پاسخ دهند. سپس هر یک از آنان پرسش‌نامه دیگری را با خود به منزل برده و آن را توسط پدر و مادر خود تکمیل نموده پاسخ‌نامه‌های پاسخ داده شده که از ابتدا در بین دو گروه جنسیتی مذکر و مؤنث تقسیم شده بود مجدداً جمع‌آوری گردید. در مرحله بعد اطلاعات و داده‌های بدست آمده با کمک نرم‌افزار SPSS و روشهای آماری مختلف (همبستگی، خی ۲، تحلیل واریانس یک‌راهه و دوراهه و ...) تحلیل و آنالیز شد و نتایج تحقیق بدست آمد.

فصل دوم

مبانی نظری تحقیق

نام (*name*) به عنوان کلمه یا مجموعه‌ای از کلمات که "هویت خاصی را در تمامیت اش نشان می‌دهد، بدون اینکه ضرورتاً به کیفیت ویژه‌ای از آن هویت اشاره کند" (دایرة المعارف بریتانیکا صص ۶۰-۱۱۵۶). مقوله ای است که از دیدگاههای مختلف مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. زبانشناسی، علم اشتقاق لغات (*Onomastics*)، معاشناسی و روانشناسی هر یک از زاویه متفاوتی در خصوص «نام» بحث کرده و زوایایی از فرایند نامیدن (*naming process*) را نشان داده‌اند (www.onomastics.com). علوم اجتماعی هم به نوبه خود در خصوص فرایند مذکور به ویژه نامگذاری (*name-giving*) و انتخاب نام (*The choice of the name*) افراد و اشخاص عرصه‌هایی را توسعه داده است.

بحث در باره محتوای معنایی ودلالاتی نامها، خاستگاه آنها، ماهیت توصیفی و شناختی نام و تعریف آن، ویژگی های منحصر به فرد نام، وجوه غیر توصیفی نام، تفاوت نام و نام مشترک یا الفاظ عام، طبقه بندی نامها، فرایندهای درونی (روانی) عمل نامیدن (*naming*) و عوامل موثر در آن، تحول محتوای معنایی نامها، رابطه این محتوا با شرایط اجتماعی فرهنگی، عمل نامگذاری افراد، اشخاص و امکنه، نهادهای مربوطه و تحولات آن و اموری نظیر آن در حوزه زبانشناسی، روانشناسی و علوم اجتماعی مطرح بوده و هست و مجموعه‌ای از نوشته‌ها و تحقیقات را در این زمینه شکل داده است (رجب‌زاده، ۱۳۷۸، ص ۲۲). از این میان عمل نامگذاری افراد وامکنه موضوعی است که بیش از سایر موضوعات در علوم اجتماعی مورد بحث قرار گرفته است. نامگذاری مانند هر عمل دیگر، در زمینه (*Context*) اجتماعی و فرهنگی معینی انجام میشود و از این مولفه تاثیر میپذیرد. همچنین مانند هر عمل دیگری از گرایشها و انگیزه های روانی متاثر می‌گردد.

از اینرو می توان از نامگذاری به مثابه یک نهاد، یک عمل فرهنگی و به تبع آن عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر آن یاد نمود و در پاسخ به این سوال که چرا والدین یا افراد دیگر برای کودک فلان نام را انتخاب کرده‌اند، به عوامل روانی اجتماعی و فرهنگی دخیل در عمل آنها اشاره نمود. آیا سنت، اجبار اطرافیان، ارزشها، افکار رایج در جامعه و ... در انتخاب نام موثر بوده است یا اموری چون آهنگ نام، آرزوهای والدین و موقعیت تولد و ویژگیهای کودک؟ آیا نام میتواند تاثیری بر شخصیت؛ عزت نفس و یا حتی خودپنداره داشته باشد؟

در پاسخ به سوالاتی از این نوع است که مباحث جامعه شناختی، روانشناسی اجتماعی و بعضاً زبانشناسی مطرح می شود. همین امر، یعنی عمل نامگذاری از افقی وسیعتر، در سطح یک جامعه و گروه، مبین گرایشهای جمعی موجود در آن جمع است و می توان بر اساس تغییر در روند نامگذاری و تحول نامها در مورد تحول و تغییر آن جامعه قضاوت نمود.

تحول نامگذاری در طی نسلها و دوره های زمانی کوتاه مدت و بلند مدت، تفاوت نامهای انتخاب شده در گروهها و طبقات مختلف یکی از موضوعاتی است که در سطح کلان مورد توجه قرار گرفته است. مطالعاتی که در این زمینه انجام شده گاه تحول نامگذاری را به عنوان تحول یک حوزه عمل فرهنگی خاص و گاه به عنوان شاخصی برای تحولات فرهنگی فراگیرتر مورد بررسی قرار داده و رد هر دو شکل آن نکات دقیقی در مورد حساسیت فرهنگی جامعه و تک تک افراد آن ارائه نموده است.

بررسی نامگذاری و پیامدهای آن، مانند هر بررسی دیگری می تواند با هر دو مقصود فوق انجام شود و وجوهی از حیات فرهنگی را آشکار سازد.

در ایران دو تحقیق شناخته شده تر در این زمینه انجام شده است که هر دو مورد با استفاده از اسامی ثبت شده توسط اداره ثبت احوال انجام شده (تحقیق حبیبی و عبدی) و کمتر این امکان وجود داشته تا

انتخاب نام را با متغیرهای اقتصادی اجتماعی مانند شغل، سطح تحصیل، میزان درآمد، مهاجرت (شهرنشینی) و اموری نظیر آن مورد بررسی قرار دهد. انجام تحقیق بررسی مصرف کالاهای فرهنگی خانوار این امکان را فراهم آورد تا رابطه اسامی اعضاء خانوار و نوع نام انتخاب شده با متغیرهای اقتصادی اجتماعی بررسی شود آنچه پیش رو دارید، تلاشی است در این جهت که با بررسی نسبتاً مفصل ادبیات مربوط به این حوزه و ارائه انگاره های مختلف تحقیق در خصوص «نام» (عمدتاً در حوزه علوم اجتماعی و روانشناسی) همراه است. امید است این تحقیق ادبیات مرتبط با این امر را توسعه و بهبود بخشد و جوهی از حیات فرهنگی جامعه خانواده را آشکار سازد. (رجب‌زاده، ۱۳۷۸).

بخش اول - تحقیقات در خارج از ایران

۲-۱-۱-مقدمه

اسمها در همه جا یافت می شوند عملاً نه تنها هر شخصی از شش میلیارد نفر روی زمین اسم دارد بلکه بیشتر کوهها، رودخانه ها، شهرها، خیابانها، تندبادها، کشتی ها، اسبهای مسابقه و غیره هم اسم دارند. شما از این نامها و برجسبها چه احساسی دارید؟ این احساس یا درک "onomastics" نام دارد بخشی از این کلمه که پنهان است "onomo" می باشد که کلمه‌ای یونانی است به معنای اسم.

"Onomastics" به معنای مطالعه نام و نامگذاری یا همان دانش نام یا علم لغت است. شاید متوجه علاقه خود به این علم نباشید اما با خواندن مطالب زیر به فریبندگی و جذابیت آن پی خواهید برد
(www.onomastics.com).

هر کودک حق دارد یک نام داشته باشد. این مطلب در بند ۳-۲۴ قرارداد بین المللی سازمان ملل متحد (UN) در مورد حقوق سیاسی و مدنی ذکر شده است. چرا این اعلانیه ضروری به نظر می رسد؟ سازمان ملل متحد اذعان داشته کودکانی که در مناطق جنگی یا شدیداً فقیر و اردوگاههای پناهندگان متولد می شدند ممکن است تولدشان به ثبت نرسیده باشد و همین مطلب آنان را در برابر انواع سوء استفاده‌ها به طور خاصی آسیب پذیر می کند (www.Names.com).

اولین سوالی که در خصوص نام مطرح می شود، تعریف و تمایز آن از سایر الفاظ است، نام به عنوان یک کلمه چه تفاوتی با سایر کلمات دارد. در پاسخ به این سوال مقدر دایره المعارف بریتانیکا در بخشی تحت عنوان « نام در زبانشناسی » نام را تعریف و طبقه بندی کلی از نامها ارائه می کند.

۲-۱-۲- نام در زبانشناسی

نام را می توان در معنای وسیع به عنوان کلمه یا مجموعه ای از کلمات تعریف کرده که هویت خاصی را

در تمامیت اش نشان می دهد بدون اینکه ضرورتاً یا ماهیتاً کیفیت ویژه ای از آن هویت را نشان می دهد. برای روشن شدن نکاتی در خصوص ماهیت و خاستگاه نامها موقعیتی را می توان فرض کرد که دو فرد انگلیسی زبان با چند نفر دیگر که زبان و نامهای شخصی آنها نامعلوم است با کشتی شکسته ای به یک جزیره می رسند. آنها در ابتدا از هر گونه خصوصیات فردی یکدیگر، به جز ویژگی های خارجی شان، بی اطلاعند و با کمک علائم بدنی با یکدیگر گفتگو می کنند.

در روزهای اول بدون شک این افراد با علائم بدنی به یکدیگر اشاره می کنند، و در همان زمان هر کدام از آنها برای دیگری فردیتی را مفروض می گیرد که کلمات خصائص فیزیکی و روحی آن را تداعی می کند. این جریان ادامه می یابد تا اینکه هر کس فرد کامل را می تواند در ذهن تصویر کند. با این حال در طول این مدت نام هر فرد برای دیگری بدون تغییر باقی می ماند، زیرا نام به کلیت فرد اشاره دارد.

عنوان "شهر جاودانه" که برای "شهر رم" بکار رفته، گرچه هویت واحدی را که "رم" دارد نشان می دهد و به صورت هدفمند ذهن را به جای معینی هدایت می کند، اما اگر نام رم از حیث انتفاع بیفتد و به صورت یک وجه تسمیه درآید، آنگاه ویژگی اش را که همان فناپذیری است، ممکن است از دست بدهد و عنوانی باشد که به شهری در تمام ابعاد آن، در حال حاضر و در گذشته، اشاره دارد، چنانکه "رم" اکنون چنین است.

این واقعیت که تحت شرایط مناسبی رم چیزی بیش از یک شهر ایتالیایی را به ذهن متبادر می سازد، می تواند به مثابه استدلالی در این جهت تلقی شود که یک نام، مانند اسم عام (*Common name*) ممکن است کاربرد و معانی متفاوتی داشته باشد. همینطور مشخص می شود که هویت واحد ممکن است در شرایط مختلف نامهای متفاوتی داشته باشد، یک مرد ممکن است اکنون "جک" نامیده شود. زمانی

"جان" و "اوان" حتی اعداد می توانند ماهیت کمی خود را در تمایز بخشی به یک وجه خاص از دست بدهند. "شامگاه پنجم" نامی است برای "شامگاه پارک"، که تمام خصوصیات یک هویت را دارد. در اینجاست که عدم امکان تمیز بین نامهای خاص و اسمهای عام آشکار می شود.

اگر "مرد انگلیسی" یک نام خاص تلقی شود چرا نباید "مرد" دارای همان جایگاه باشد؟ این امر در مورد همه طبقات اسامی صادق است. در واقع مرد به یک هویت بیولوژیکی اشاره دارد، در حالی که "مرد انگلیسی" هویتی مبهم و تقریباً سطحی ملیتی را نشان می دهد (مورفی، ۱۹۵۷، ص ۹۲).

از اینرو تمام نامگذاریها بر تشخیص هویتها استوار است، اما در عمل یک هویت معین فقط زمانی نامگذاری می شود که به حد کافی مهم باشد و ساختن یک نام برای آن مفید تلقی شود.

اداره سرشماری آمار در آمریکا تخمین می زند که تنها ۸۸۰۰۰ نام خانوادگی ۹۰٪ از ۲۸۰ میلیون نفر جمعیت آمریکا را در بر گرفته و در مقابل چین، با جمعیت بیش از یک میلیارد نفر تنها ۱۵۰ تا ۴۰۰ نام خانوادگی اصلی دارد. دلیل واضح این اختلاف، جامعه مخلوط آمریکاست (www.Names.com).

زمانی که این تنوع به اسامی می رسد اسامی دخترانه حاکم می شود. باز هم بر طبق اداره ثبت آمار تقریباً ۹۰٪ جمعیت آمریکا ۴۲۷۵ اسم دخترانه و تنها ۱۲۱۹ اسم پسرانه تشکیل شده است. چرا اسمهای پسرانه نسبت به دخترانه کمتر هستند. ممکن است اسامی پسران بیشتر محدودیت سنتی داشته باشد چرا که احتمالاً پسران بیشتر اسامی خویشاوندان خود را دارند و یک امکان دیگر اینکه جامعه ما هنوز سعی در قبول این مسئله دارد که پسران در نهایت مجری کارها و شغلهای سنگین هستند و به همین دلیل می بایست از اسامی به ظاهر محکمتر و جدی تری برخوردار شوند در حالی که وضع در مورد دختران اینطور نیست. گرچه این نظریه کمی احمقانه به نظر می رسد و البته نظریه ایست در حال تغییر (www.Names.com).

۲-۱-۳- طبقات نامها

۱- از آنجا که اشخاص سهل ترین هویتاتی هستند که می توان تشخیص داد و از آنجا که داشتن نام برای افراد مفید است، نام شخصی، اولین طبقه نامها شناخته می شوند.

۲- نامهای نیمه شخصی که برای حیوانات متعلق به فرد (نام سگ و ..)، اعیان شخصی شده (جنگ افزار، کشتی ها و ...) و انتزاعات شخصیت یافته (مانند امید) به کار می رود.

۳- نام برای اشیایی که به طور مشخص شخصیت نیافته اند، اما اهمیت کافی برای فردی شدن دارند. مانند سنگی که یک مرز را مشخص می کند و نامگذاری آن مفید می باشد.

۴- نام اماکن.

۵- نام قبائل (نژادها و اقوام)، گروهها و ... اینها از مورد اول گسترده ترند و با تشخیص یک نوع شخصیت جمعی آشکار شده اند.

۶- نام نهادها (مذاهب و مکاتب) و تشکلهای (corporations) اینها از مورد (۵) مشتق شده اند و با توسعه تمدن و نظامهای رسمی ظاهر گشته اند.

۷- عناوین (title) یعنی نام کتابها و کارها هنری (مشتق از مورد ۳)

۸- نام مارک و علامتها مانند کوکاکولا و وازلین.

۹- نام وقایع تاریخی، مانند رنسانس.

۱۰- نام منتزعاتی که شخصیت نیافته اند، مانند مکتب رواقی یا رواقیت.

۲-۱-۴- تاثیر اولین برداشت

اکثر مردم مایلند تا بر اساس اولین برداشت قضاوت کنند و اسامی اغلب چنین برداشتهایی را تحت تاثیر خود قرار می دهد. در یکی از رقابتهای انتخاباتی اخیر دو کاندیدا با اسامی کاملاً آمریکایی

(Hart & Fairchild) بر دو رقیب دیگر خود که اسامی قومی و نژادی داشتند پیروز شدند پیروزی آنان کاملاً غیر مترقبه بود چرا که آنها از سوی گروه‌های کاملاً غیر مشهور سیاسی حمایت می‌شدند در حالیکه دوبار مذکور توسط حزب دموکراتیک و با تعصب خاصی مورد حساسیت بودند. حزبی که اکثر رای دهندگان را بخود اختصاص داده بود. در حقیقت همانطور که در مجله کاربرد روانشناسی اجتماعی اشاره شده است بنظر می‌رسد وقتی اطلاعات و شناخت در مورد کاندیداها کم یا صفر است. اسامی می‌توانند در انتخابات تاثیر گذار باشند (www.Babychatter.com/personality.html)

یکشنبه گذشته چگونه گذشت

جای تعجب نیست اگر متوجه شوید که نام شما چقدر در درک دیگران درباره شما موثر است در مطالعه عمیقی به نقل از مجله روانشناسی آموزشی از معلمان معرب دوره دبستان خواسته شد تا یکسری متون نوشته شده را در ۱۰ سطح مختلف درجه بندی کنند و این درجه بندی به نام "آنچه روز یکشنبه انجام دادم" نامگذاری شد. هشت متن مختلف بکار گرفته شد که همه در کیفیت متوسط بودند. به هر یک از این متن‌ها نیز یک نام الصاق شده بود. چهار تا از آنها Karen , Lisa , David, Michael بود که اسامی مورد پسند دانش آموزان و معلمان بود و چهار نام بعدی Bertha, Adelle, Hubert, Elmer بود که مورد پسند واقع نشده بود اسامی بطور تصادفی بر متن‌ها الصاق شده بود اینطور که بعنوان مثال یک بار متن با Adelle ارائه شده بود و در جای دیگر همین متن با نام Karen یا Lisa. نتیجه آخر چه بود؟ تا بحال باید حدس زده باشید. گرچه متون مشخصی به معلمان داده شده بود که تنها نام الصاقی به آنان فرق می‌کرد. آنان بطور کاملاً مشهود و مشخص به متون نوشته شده دانش آموزانی با نامهای مورد پسند درجه بهتری داده بود.

جالب اینکه چنین آزمونی در بین دانش آموزان یک کالج برگزار شد اما تاثیر اسم در درجه بندی موثر